

YLEINEN OSIO

Kuuntelen, siis luen

Äänikirja ajattelun ja luovuuden lähteenä

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

UUDET
LUKUTAIDOT

Kontekstuaalisointi: Äänikirjat palveluna ja oppimisessa

- Kuuntelen, siis luen -mallinnus
- Äänikirjat palveluna
- Esimerkkejä tarjolla olevista äänikirjapalveluista

Kuuntelen, siis luen -mallinnus

Tämä mallinnus perustuu laajaan tekstikäsitukseen ja lähtökohtaan, jossa äänikirjojen kuuntelu on yksi lukemisen muoto. Mallinnuksessa lukemisella ja kuuntelemisella voidaan tarkoittaa sekä perinteistä lukemista että äänikirjan kuuntelua. Kirjalla voidaan tarkoittaa äänikirjaa tai perinteistä kirjaa. Mallinnuksessa esitetyt työtavat soveltuvat usein äänikirjojen lisäksi painetun kirjan lukemiseen.

Mallinnus on tehty ajatellen neljäsluokkalaisia oppilaita, mutta sitä voidaan soveltaa muillakin vuosiluokilla.

Mallinnuksen tavoitteena on lisätä ymmärrystä äänikirjojen käytön mahdollisuuksista opetuksessa. Mallinnus muodostuu kahdesta osasta:

1. Yleinen osa, jossa kuvataan minkä tahansa äänikirjan käyttöä opetuksessa prosessimaisena kuvauksena, jonka päätteeksi oppilas tuottaa kirjan.
2. Sankaritarinoita (kaikille) -kirja esimerkkinä äänikirjan käytöstä prosessimaisessa oppimisessa. Osa mallinnuksesta on yhdenmukaista yleisen osan kanssa. Mallinnusta hyödyntävä opettaja saa itselleen ja oppilailleen käyttöönsä Sankaritarinoita (kaikille) -kirjan kuvitettuna äänikirjana. Mallinnuksessa tutustutaan myös monikieliseen Kuutorni -kirjaan. Kirjojen maksuton käyttöoikeus on kaksi kuukautta. (Ohje kirjojen käyttöönottoon löytyy Opetushallituksen sekä Uudet lukutaidot -ohjelman sivuilta.)

Opetushallitus on tuottanut mallinnuksen Uudet lukutaidot -kehittämissuunnitelmassa. Mallinnuksen tuottamiseen on osallistunut opettajia, Helsingin kaupunginkirjasto ja ILT Education.

Mallinnuksen avainsanoja

laaja tekstikäsitys
monimuotoiset tekstit
multimodaalisuus
digitaalinen ympäristö
monilukutaito
medialukutaito
tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
laaja-alainen osaaminen
monialaiset oppimiskokonaisuudet
teksti
äänikirja
sovellus
digitaalinen palvelu
oppimiskäsitys
oppimisympäristöt ja työtavat
perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet
oppiaineet

Oppilaan hyvä tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Mitä osaamista mallinnuksen mukainen pedagogiikka edistää?

Äänikirjat palveluna

Äänikirja on kirjallinen teos, joka on tarkoitettu kuunneltavaksi. Äänikirja on usein ihmisen lukema, mutta myös puhesyntetisaattoreita käytetään. Kirjan lukija voi olla kirjan kirjoittaja tai ääninäyttelijä. Nykyisin kirjoja kirjoitetaan myös suoraan äänikirjoiksi.

Tavallisesti äänikirjoja kuunnellaan sovellusten tai nettiselaimen kautta. Äänikirjoja tarjoavat palvelut ovat usein maksullisia (kuukausimaksu), mutta niihin on saatavilla maksuttomia kokeilujaksoja. Tutustu äänikirjoihin linkkien kautta!

Kirjastot tarjoavat maksuttomia äänikirjapalveluja rekisteröityneille asiakkaille. Lapsille soveltuvia maksuttomia sisältöjä tarjoa myös mm. YLE.

Tässä mallinnuksessa käytämme esimerkkinä ILT Educationin palvelua Lukulumo, joka on lasten monikielinen äänikirjapalvelu.

Esimerkkejä tarjolla olevista äänikirjapalveluista

Maksuttomia

yle AREENA

Lasten äänikirjat

yle AREENA

Lasten kuunnelmat

KIRJASTO

Tutustu valtakunnalliseen e-kirjastoon

Maksullisia

BookBeat

Tutustu BookBeatiin

Nextory

Tutustu Nextoryyn

Lukulumo

Tutustu Lukulumoon

SUOMALAINEN

Plus

Tutustu Suomalainen Plus -palveluun

ebban.

Tutustu Ebbaan

Varmista aina, että käyttämäsi sovellus on EU:n tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain mukainen.

Celia on lukemisesteisille ihmisille tarkoitettu kirjasto. Celiasta voi lainata kirjoja maksutta monenlaisessa saavutettavassa muodossa, mm. äänikirjoina ja pistekirjoituksena. Kauno- ja tietokirjallisuuden ohella Celia tekee myös oppikirjoja. Palvelun saa käyttöönsä, jos tavallisen kirjan lukeminen on vaikeaa tai mahdotonta. Tähän voi olla monia syitä: esimerkiksi lukivaikeudet, näkövamma, oppimisvaikeudet, keskittymishäiriö tai lihastaudit. Celian asiakkaaksi voi rekisteröityä lähikirjastossa ja usein myös koulussa. Alaikäinen tarvitsee tähän vanhemmilta suostumuksen. Sankaritärinoita kaikille -kirja löytyy äänikirjana myös Celian valikoimasta.

Äänikirjojen maailma

- Äänikirjaakin luetaan
- Miksi äänikirjat?
- Miksi Lukulumo?

Opetusneuvos
Minna Harmanen
Opetushallitus

Äänikirjaakin luetaan

Lapsille kirjoihin tutustuminen ääneen luettuna on tuttu tilanne, jossa ollaan luontevasti yhdessä tarinan tai tiedon äärellä. Viime vuosina kirjojen kuuntelu on yleistynyt ja äänikirjoja kuuntelevat nyt kaikenikäiset. Äänikirjojen avulla monet kokevat löytäneensä lukemisen ja kirjat uudella tavalla. Usein kuitenkin esitetään kysymys, onko äänikirjan kuunteleminen lukemista. Entäpä jos kysyttäisiin, onko kirjan katseleminen lukemista. Lukeminen - tekstin ymmärtäminen ja tulkitseminen - on toki syvällisempi toiminto kuin “kuunteleminen” tai “katseleminen”. Siksi myös kuuntelemalla voidaan lukea. Joskus äänikirjaa pidetään painetun kirjan lukemista helpompana vaihtoehtona, mutta sen kuuntelu voi olla keskittymisen ja vireystilan ylläpitämisen sekä kielellisen muistin kannalta jopa vaativampaa kuin painetun tekstin lukeminen.

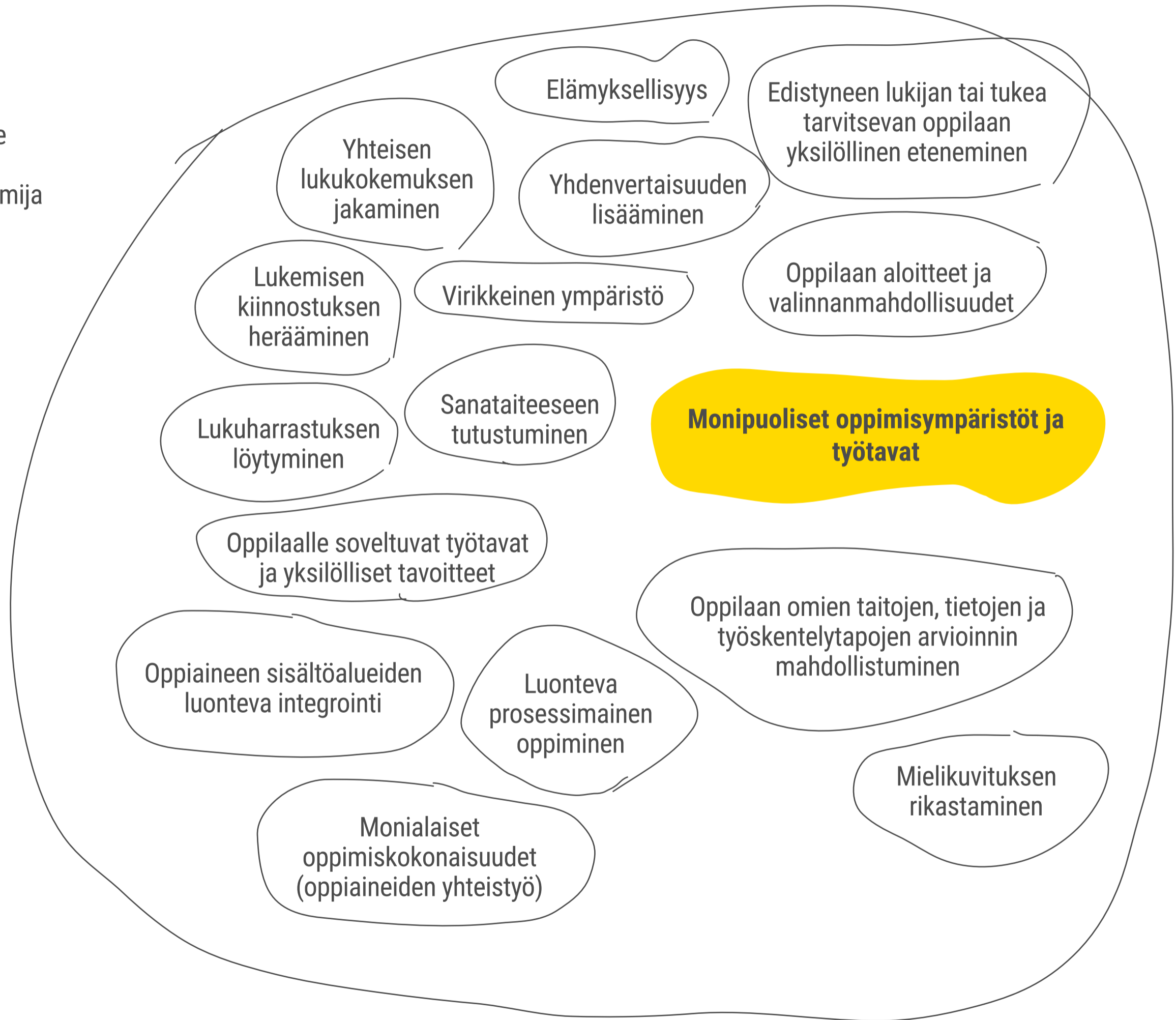
Äänikirjojen kuuntelu tukee opetussuunnitelman laaja-alaisen osaamisen alueen, monilukutaidon kehittymistä ja on luonteva osa kielitietoista opetusta. Monilukutaito kattaa laajasti erilaisten, usein monimuotoisten tekstien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Tekstit voivat olla esimerkiksi puhuttuja tai kirjoitettuja sekä sisältää kuvia tai ääniä. Äänikirja tukee erityisesti keskittyneen kuuntelemisen taitoa ja antaa mahdollisuuden lukea eri tilanteissa ja ympäristöissä. Kun äänikirjoja käytetään opetuksessa, on syytä ottaa huomioon niiden erityispiirteet ja opettaa myös äänikirjojen lukutaitoa.

Olennaista lukemisessa on mahdollisuus uppoutua pitkään tarinaan tai ajatuskulkuun, mikä ei kaikille onnistu sujuvasti painetun kirjan äärellä. Äänikirjan kuuntelu voi siis madaltaa kynnystä tarttua tarinaan tilanteissa, joissa painetun kirjan lukeminen voi tuntua vaikealta, esimerkiksi lukivaikeuden tai näkökyvyn heikkouden takia. **Samalla tavalla kuin painetun kirjan lukeminen, myös äänikirjan kuuntelu rauhoittaa mieltä, parantaa muistia ja kasvattaa sanavarantoa.** Äänikirjan etuna pidetään usein sitä, että se mahdollistaa tarttumisen vaikeampaan tai laajempaan kirjaan kuin yleensä.

Koulussa äänikirjan kuuntelu yhdessä mahdollistaa yhteisten lukukokemuksen, jos kaikki eivät pystyisi lukemaan samaa painettua kirjaa. Näin kirjan pohjalta voidaan keskustella, tehdä draamaharjoituksia tai jatkaa omien tai yhteisten tekstien tekemiseen. Jos äänikirjan kuuntelun lisäksi samaan aikaan voi seurata kirjoitettua tekstiä, äänikirjan kuuntelu tukee lukunopeuden ja lukusujuvuuden kehittymistä. Äänikirjan kuuntelu voi myös tukea puheen tunnistamista. **Monikielinen lapsi tai nuori voi äänikirjoja kuuntelemalla tukea sekä oman äidinkieltä että koulun opetuskielen osaamista, etenkin jos kotona puhutaan pääosin toista kieltä.** Monikielisissä perheissä äänikirjaa voidaan myös kuunnella yhdessä, jolloin tuetaan koko perheen kielitaitoa yhteisen lukukokemuksen avulla.

Miksi äänikirjat?

Mallinnuksessa kuvattu äänikirjojen käyttö tukee opetussuunitelman perusteiden mukaista oppimiskäsitystä, jossa oppilas on aktiivinen toimija ja oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksessa.

Mallinnuksessa kuvataan oppimisprosessia, jossa oppilaan tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen ja monilukutaito kehittyvät rinnakkain.

Mallinnuksen perustana on laaja tekstikäsitys.

- Mallinnuksen teksteillä tarkoitetaan sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien sekä näiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa.
- Tuottaessaan tekstejä oppilaat käyttävät monipuolisesti erilaisia sovelluksia.
- Mallinnus kannustaa digitaalisten ympäristöjen hyödyntämiseen tutkivassa ja luovassa työskentelyssä.
- Mallinnus vahvistaa oppilaan käytännön tvt-taitoja ja oman tuottamisen taitoja.
- Mallinnuksen kautta oppilas voi löytää itselleen sopivia työskentelytapoja.
- Mallinnuksessa kuvattu monialainen oppimiskokonaisuus käynnistyy luontevasti kirjasta kumpuavasta, oppilaiden kokemusmaailmassa merkityksellisestä aiheesta.
- Mallinnuksessa keskeistä on oppilaan rooli aktiivisena tuottajana.
- Äänikirjojen käyttö mobiililaitteilla yleistyy. Äänikirjat ja muut audiopalvelut alkavat olla oppilaille tuttuja palveluita.
- Mallinnuksessa tarkastellaan ja tuotetaan tekstejä digitaalisesti.
- Mallinnus kannustaa oppimisprosessiin, jossa oppilas hankkii, yhdistää, muokkaa, esittää, selittää ja arvioi tietoa eri muodoissa, erilaisten digitaalisten ympäristöjen avulla.
- Digitaaliset ympäristöt mahdollistavat rikkaiden tekstiympäristöjen saatavuuden kaikille.
- Mallinnus lisää oppilaan ymmärrystä äänikirjoista digitaalisena palveluna.

Äänikirja ja opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet

Ajattelun kielentämisen tukeminen

Tietoisuus itsestä kielenkäyttäjänä

Kielitaidon kehittyminen

Luovuuden kehittyminen

Tekstitaitojen kehittyminen

Kielellisen ja kulttuurisen identiteetin vahvistaminen

Prosessimaisessa työskentelyssä aktiivinen toiminta ja tuottaminen

Tilanteeseen ja tavoitteeseen sopivien tekstinymmärtämisen strategioiden ja ajattelutaitojen käyttäminen

Kulttuurintuntemuksen syventäminen

Havaintojen ja ilmiöiden käsitteellistämisen kehittyminen

Erilaisten tekstien, kuten kaunokirjallisuuden, tietotekstien ja kuvaa ja tekstiä yhdistävien mediatekstien, sujuvan lukemisen kehittyminen

Sanavaraston laajeneminen

Lukutaidon sujuvoituminen

Erilaisten tekstien käyttö, tulkinta ja tuottaminen

Kielellisen kehityksen tukeminen

Lukemisesta kohti ymmärtävää lukemista

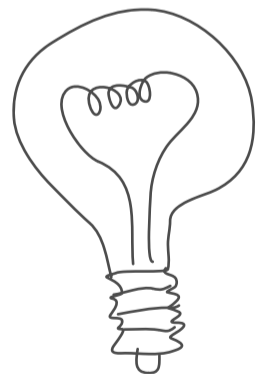
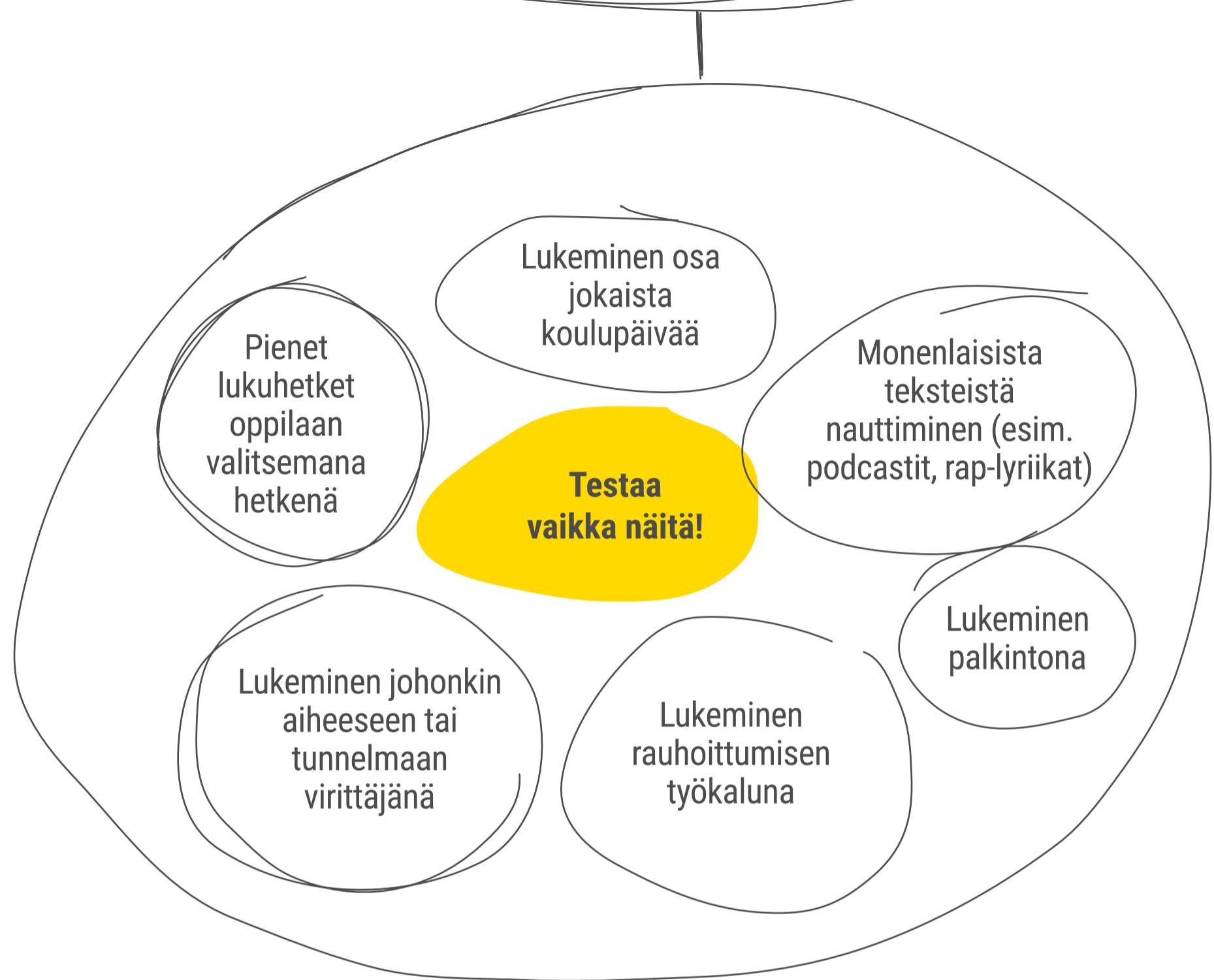
Vuorovaikutustaitojen edistyminen

Omien vahvuuksien ja itselle sopivien strategioiden tunnistaminen

Ajatusten sanoittaminen, itseilmaisuuksien kannustaminen

“Missä ja miten voi lukea, kun voi kuunnella?”

- Kuunteleminen liikkussa (paikasta toiseen liikkussa tai paikallaan, esim. venytellessä.)
- Tarinan ja kuuntelupaikan hedelmällinen ristiriita (Esim. valitaan kuuntelupaikka, joka poikkeaa tarinan tunnelmasta.)
- Kuunteleminen luonnossa
- Kuunteleminen eri tilanteissa (Esim. odottaminen, matkustaminen, ennen nukahtamista)
- Kuunteleminen eri asennoissa
- Keskittymistä edistävät kirjat
- Rentouttavat tarinat - Tarinat nukahtamisen avuksi
- Kuuntelu yllättävässä paikassa (oppilaiden aloitteet paikasta)
- Sopivan pituiset kuuntelujaksot (Esim. taukojumppa)

Lukemisen malli

Kun oppilaat lukevat, opettaja lukee. Kun oppilaat lainaavat kirjoja, opettaja lainaa kirjoja.

Aistit

- Sopivan lukunopeuden löytäminen: Lukijan äänen nopeuden vaikutus kuuntelukokemukseen
- Tarinaan liittyvien aistien ruokkiminen (Esim. musiikin, tuoksujen, makujen, maisemien tai kuvien kautta)
- Aisteja "pois päältä" (Esim. silmät kiinni kuuntelu)
- Tarinaan virittäytyminen eri aistien kautta

“Luen itse oppilaille satuja sivuilta iltasatu.org.”

Äänikirja mahdollistaa yksilöllisen ja yhteisöllisen lukukokemuksen

- Oppilaille henkilökohtaisesti merkitykselliset tekstit
- Tuki oppimisvaikeuksissa
- Myönteinen lukukokemus, kenties ensimmäisen kerran.
- Mahdollistaa kokeilut
- Yhteinen samanaikainen lukukokemus. (Ei tarvitse käyttää aikaa kirjojen etsimiseen koko ryhmälle. Mahdollisuus löytää sama kirja kaikille omalla äidinkielellä.)
- Henkilökohtainen lukukokemus. Henkilökohtaisen kirjahyllyn kokoaminen äänikirjapalvelussa
- Oman oppimisen reflektion (Miltä kuuntelu tuntuu? Pidätkö kuuntelusta vai lukemisesta vai molemmista? Mikä toimii minulle parhaiten eri tilanteissa?)
- Oppimisen erityistarpeet: apuvälinekäyttö
- Mahdollistaa oppimisympäristön luontevan laajenemisen.

“Paikallisen opetussuunnitelman painotukset vahvistavat äänikirjan käyttöä monilukutaidon edistämässä.”

Miksi Lukulumo?

Opetushallitus on tämän mallinnuksen käynnistyessä keväällä 2021 kartoittanut lasten monikielisiä kuvakirjapalveluita. ILT Educationin Lukulumo on mallinnuksen julkaisuajankohtana ainoa lapsille tarkoitettu äänikirjapalvelu, jossa on suomenkielistä kirjallisuutta ja runsas monikielinen kirjavaliokoima.

Lukulumon kehittäminen on aloitettu varhaiskasvatukselle ja esiopetukselle. Palvelua on sittemmin laajennettu perusopetukseen. Suomen kouluissa Lukulumoa käytetään pääosin vuosiluokilla 1-3.

Mallinnus mahdollistaa minkä tahansa äänikirjapalvelun käytön. Tähän mallinnukseen esimerkkikirjoiksi on valittu Sankaritarinoita (kaikille) ja Kuutorni.

ILT Education:

Lukulumo

- Lukulumo julkaistiin Suomessa syksyllä 2018
- Lukulumo perustuu ruotsalaiseen menestyskonseptiin Polygluttiin
- Konsepti on levinnyt Norjaan, Saksaan, Ranskaan, Itävaltaan, Sveitsiin, Hollantiin, Iso-Britanniaan, Kanadaan ja Yhdysvaltoihin
- Maailmanlaajuisesti palvelua käyttää yli puoli miljoonaa lasta
- Sovellus toimii iOS- ja Android -käyttöjärjestelmissä sekä kouluille tarkoitettussa selainversiossa, joka löytyy osoitteesta app.lukulumo.fi
- Lukulumon varhaiskasvatusversiossa on yli 700 kirjaa, kouluversiossa on yli 800 kirjaa
- Yli 2000 käännöstä. Voit kuunnella kirjoja yli 50 kielellä
- Turvallinen, laadukas sisältö – valitsemme kirjat yhteistyössä lasten- ja nuortenkirjallisuuden asiantuntijoiden kanssa
- Kun koululla on sovellukseen lisenssi, oppilaat voivat käyttää sovellusta myös kotona

Lukulumon avulla voit:

- Rikastuttaa äidinkielen ja kirjallisuuden opetusta
- Kehittää monilukutaitoa
- Tehdä ryhmän kielistä näkyviä
- Tuoda laadukasta sisältöä opetukseen
- Hakea sopivia kirjoja ikäsuodattimen avulla
- Luoda opetukseesi sopivia kirjahyllyjä
- Hyödyntää valmiita kirjahyllyjä ja kategorioihin jaettuja kirjoja
- Käyttää kirjanmerkkejä haluamissasi kohdissa
- Luoda QR-koodeja jokaiseen kirjaan ja haluttuun kieleen
- Käyttää tekstinseurainta
- Lukulumo Koulu -selainversiossa hidastaa tai nopeuttaa lukunopeutta
- Tutustua vieraisiin kieliin
- Jakaa kirjoja tai kirjahyllyjä oppilaille

Lukulumo-sovellusta ei myydä kuluttajakäyttöön.

Lukulumo on digitaalinen, monikielinen kuvakirjapalvelu

Lukulumon visio on, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus tutkia kieltä ja kirjallisuutta omalla äidinkielellään. Pitkällä tähtäimellä tämä tukee entistä tasa-arvoisemman ja demokraattisemman yhteiskunnan syntyä.

Kirjan aloittaminen

- Miten valita kirja?
- Miten aloittaa lukeminen?

Miten valita kirja?

Oppilaan lukuvastustus väistyi, kun löytyi oikea kirja!

**Kuka minä olen?
Mikä minua kiinnostaa?
Mitä haluaisin oppia?**

Jos saisin itse päättää...

Eniten maailmassa minua kiinnostaa...

Olen aina miettinyt...

Mieluiten teen...

En ole koskaan ymmärtänyt miksi...

Hassuinta mitä tiedän...

Suosikkieläimeni on...

Perheeseeni kuuluu...

Harrastan...

Minusta jännintä maailmassa on...

Tykkään eniten...

Minua ihmetyttää...

Inhoan eniten...

Mikä tai mitkä asiat, aiheet, ilmiöt minua kiinnostavat?

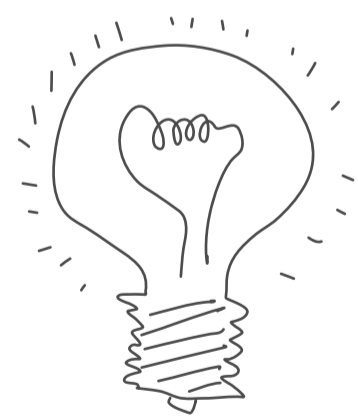
Millainen lukija olen?
Millainen minun polkuni lukijana on?

Lukukokemusten jakaminen ennen lukemista

Mitä olen lukenut?
Mistä tykkäsin, mistä en?

Järjestääkö lähikirjasto lukuvalmennusta? Lue seuraavalta sivulta Helsingin lukuvalmennuksesta.

Hyvin pohjustettu aloitus vaikuttaa lukukokemukseen!

Oppilas tarvitsee tukea kirjavalinnassa. Oppilaantuntemus auttaa tukemaan valinnassa.

Lukuvalmentaja Junior

Juuri itselle sopivan kirjan löytäminen on tärkeää lukuinnostuksen syttymisessä ja ylläpitämisessä. Joskus kiinnostavaa lukemista on kuitenkin vaikea löytää. Silloin apua voi kysyä lukuvalmentajilta! Lukuvalmentaja Junior on Helsingin kaupunginkirjaston palvelu, jossa tarjotaan mahdollisuus kirjastoammattilaisten tekemään henkilökohtaiseen kirjavinkkaukseen. Palvelu on tarkoitettu lapsille, nuorille ja kaikille lasten- ja nuortenkirjoista kiinnostuneille.

Lukuvalmennuksen lähtökohtana ovat lapsen tai nuoren toiveet. Siksi heti aluksi valmennettava täyttää aloituskyselyn. Kyselyn avulla saadaan tärkeää tietoa lukijan omasta henkilökohtaisesta lukuprofilista: millaisia kirjoja hän haluaisi lukea, mitkä genret kiinnostavat ja mitkä ovat olleet aiempia suosikkikirjoja. Kyselyn pohjalta lukuvalmentaja räätälöi valmennuksen asiakkaan tarpeisiin. Valmennustavan voi valita itse – kirjallistan sähköpostitse, kirjastosta noudettavan kirjakassin tai lukuvalmentajan tapaamisen.

Siinä missä kirjaston kouluyhteistyössä kirjavinkkausta tarjotaan ryhmille, lukuvalmentaja keskittyy lasten ja nuorten vapaa-ajan lukemisen tukemiseen. Palvelu ei siis tarjoa kirjavinkkausta luokille, mutta opettajat voivat pyytää valmennusta itselleen tai ohjata lukuvalmennuksen pariin yksittäisen oppilaan, jolle palvelusta voisi olla hyötyä. Lukuvinkkejä voi saada myös Juniorin Instagram-tililtä!

helmet.fi/lukuvalmentajajunior »→

IG: [@lukuvalmentajajunior](https://www.instagram.com/lukuvalmentajajunior) »→

- Järjestääkö lähikirjasto lukuvalmennusta? Lue Helsingin lukuvalmennuksesta.

Miten löytää kiinnostava kirja?

- Kirjamaistiaisit (Kirjojen alkujen lukeminen, esim. 4 minuuttia)
- Kansikuvanäyttely - Ulkoasusta välittyvä kiinnostavuus
- Liittäminen toiseen tehtävään tai aiemmin käsiteltyyn aiheeseen, esim. monialaiset oppimiskokonaisuudet
- Kirja-arviot, suosittelijana tuttu tai tuntemattomat
- Henkilökohtainen kiinnostuksen kohde
- Takakansiteksti
- Kirjailijan muu tuotanto ja faktat
- Kirjavinkkaus
- Kirjalista tai sisällysluettelo
- Nimi, aihe, avainsanat

Miten aloittaa lukeminen?

Paras tapa löytyy kokeilemalla ja jakamalla kokemuksia

- Mikä on hyvä hetki pysähtyä ja jakaa alkuvaiheen kokemuksia?
- Mikä uuden kirjan aloittamisessa on ollut helppoa tai vaikeaa?
- Sopsisiko sekakäyttö? (Luetaan ja kuunnellaan samaa tekstiä)
- Milloin on paras hetki lukea?
- Luemme vai kuuntelemme?
- Luemme yksin vai yhdessä?
- Luemme ääneen vai hiljaa? (Kuulokkeet vai kaiutin)
- Kaikilla sama kirja? Kaikilla oma kirja? Pienryhmillä sama kirja?

Oppilaani innostuivat tietokirjallisuudesta!

Lukemisen aloittamista kannattaa seurata

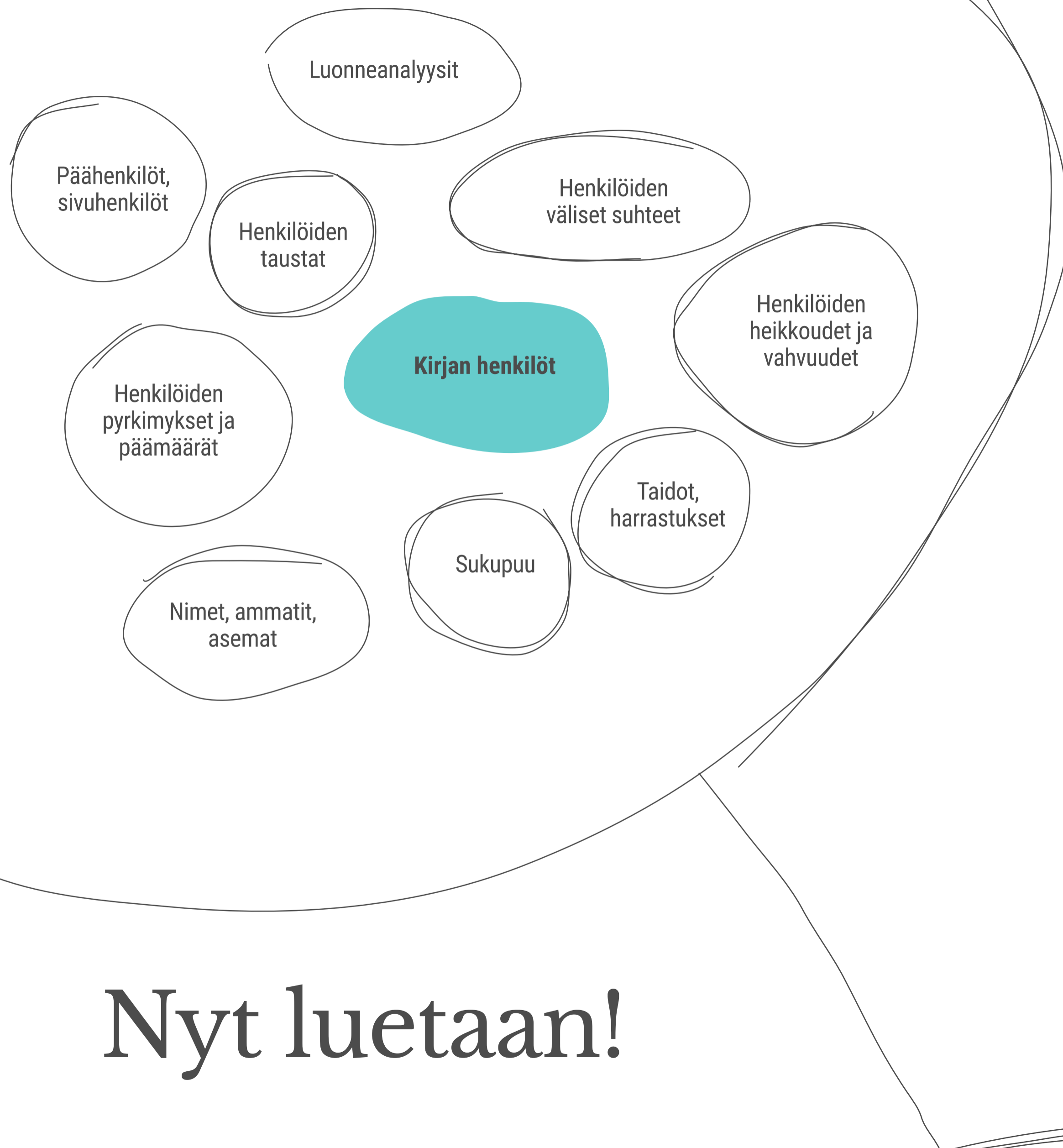
- Säännöllinen keskustelu ja jakaminen (Miten sujuu? Miltä tuntuu?)
- Väliraportit ja -tehtävät
- Henkilökohtainen kannattelu (Esim. kirjan vaihtaminen ja sopivan kirjan etsiminen riittävän kauan)
- Luetun arviointi jo aloittamisen jälkeen (Esim. 4/5 ja arvion perustelu muille)

Kokeillaan aloittamisen tapoja

- Millainen tarina jää mieleen?
- Millainen on yleensä hyvä alku? Millainen on hyvä tarina? Millainen on hyvä elokuva?
- Selailu ja kuvien tutkiminen
- Yhdessä aloittaminen ja kirjan alkuun liittyvä yhteinen pohdinta
- Aiemmistä lukukokemuksista keskustelu
- Kokeileminen: Tietyn sivumäärän lukeminen ennen lukupäätöstä

Kirjan maailmaan syventyminen

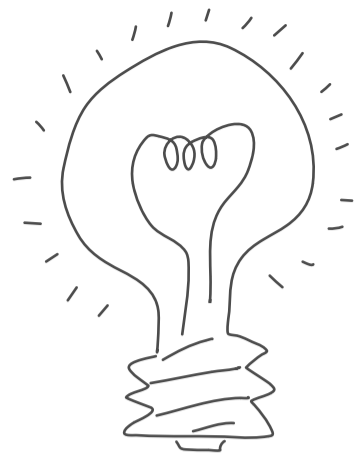
● Kirjan henkilöt ● Kirjan paikat ● Kirjan maailma ● Juoni

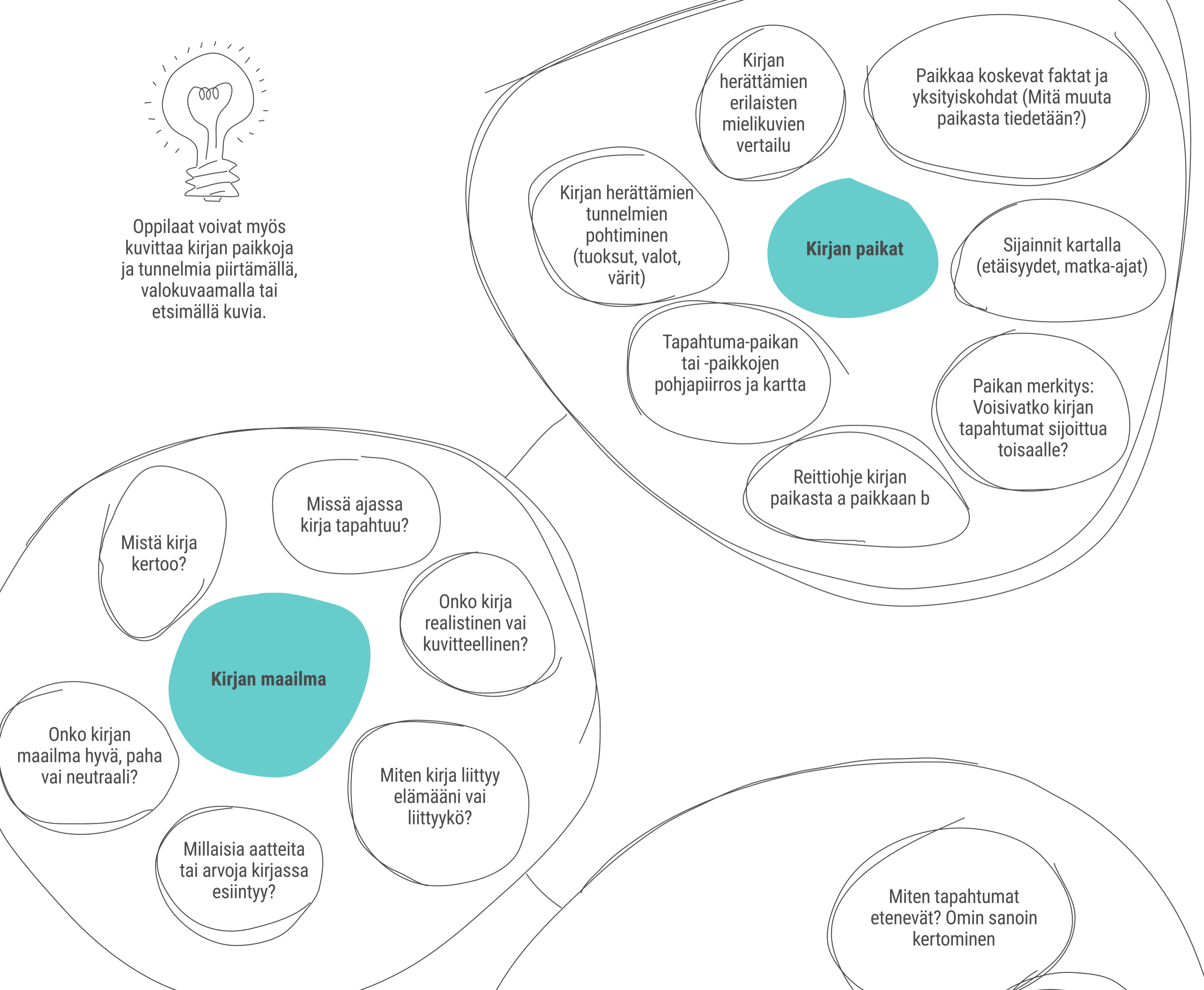
Oppilaat kirjoittavat kirjan henkilöiden välisiä viestiketjuja.

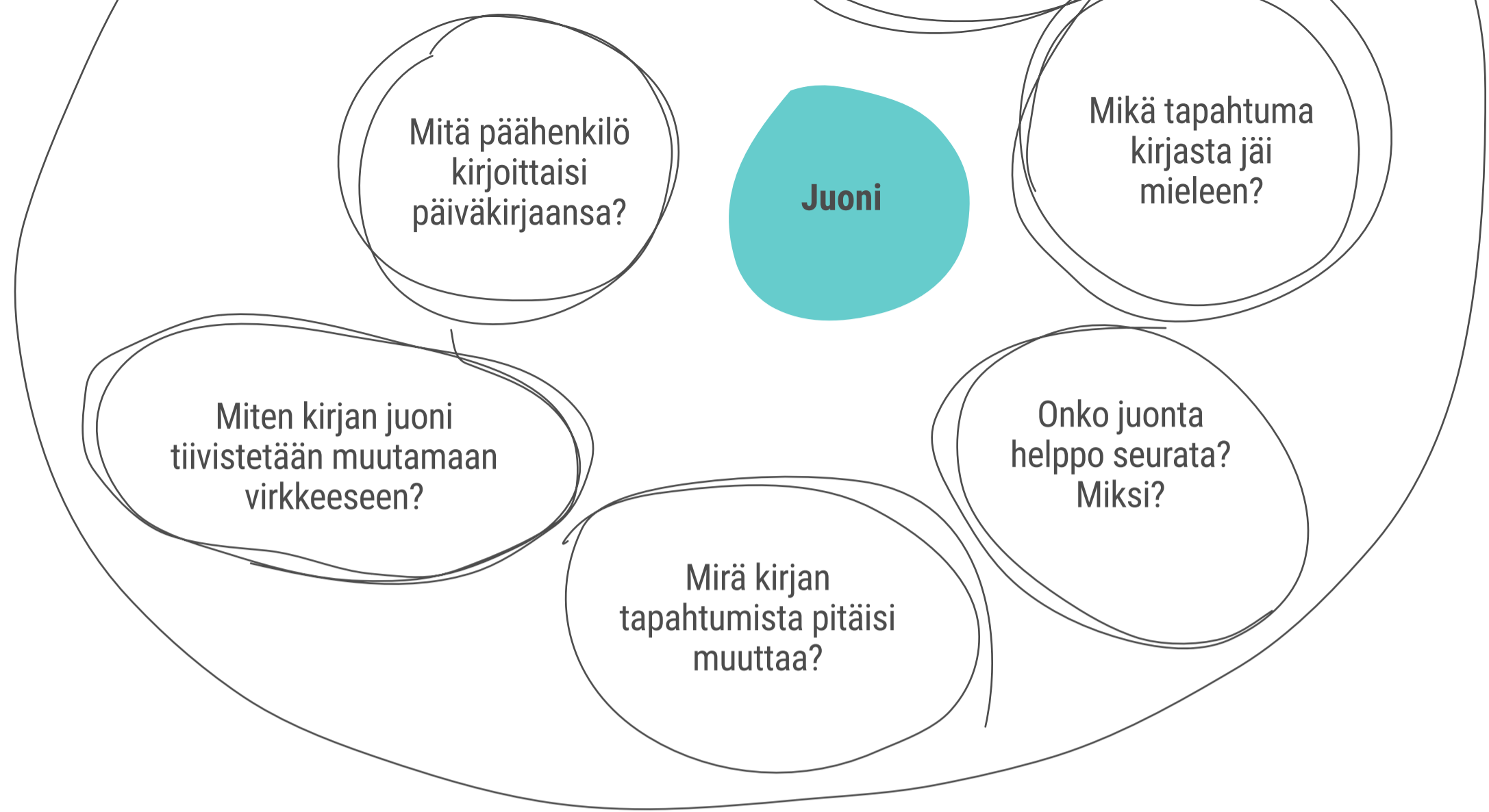
Kuka kirjan kirjoitti?
Mitä tiedän kirjailijasta?

Nyt luetaan!

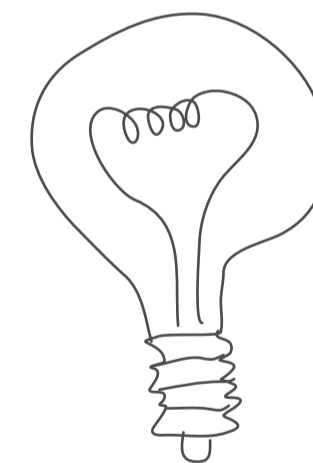
Oppilaat voivat myös kuvittaa kirjan paikkoja ja tunnelmia piirtämällä, valokuvaamalla tai etsimällä kuvia.

Kirjan maailmaa voidaan koota käsitekarttaan

Kirjan henkilöistä, paikoista, keskeisistä tapahtumista tai muista kiinnostavista yksityiskohdista voidaan laatia käsitekartta. Sovelluksia, joilla voi laatia käsitekarttoja ovat esimerkiksi Simple Mind, Popplet, Miro, Flinga, Lino ja Prezi. Käsitekarttaa voi täydentää vaiheittain. Käsitekartat mahdollistavat yhteisöllisen työskentelyn ja tiedon rakentamisen.

Pinterestistä löytyy hyviä vinkkejä kirjan henkilöiden luonneanalyysien tekemiseen!

Varmista aina, että käyttämäsi sovellus on EU:n tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain mukainen.

Monialainen oppimis- kokonaisuus

- Miksi monialainen oppimiskokonaisuus?
- Näkökulmia tutkimuskysymyksen valintaan
- Oppilaiden valitsemat työtavat
- Pohdittavaksi

Monialainen oppimiskokonaisuus kirjan herättämästä aiheesta

“Oppimiskokonaisuuksien tarkoituksena on käsitellä toiminnallisesti oppilaiden kokemusmaailmaan kuuluvia ja sitä avartavia asioita, jolloin tavoitteena on

- vahvistaa oppilaiden osallisuutta ja tarjota mahdollisuuksia olla mukana opiskelun tavoitteiden, sisältöjen ja työskentelytapojen suunnittelussa
- nostaa esiin oppilaiden merkityksellisiksi kokemia kysymyksiä sekä luoda tilaisuuksia niiden käsittelyyn ja edistämiseen
- lisätä mahdollisuuksia opiskella erilaisissa ja eri-ikäisten oppilaiden ryhmissä ja työskennellä useiden eri aikuisten kanssa
- tarjota mahdollisuuksia yhdistää koulun ulkopuolinen oppiminen koulutyöhön
- antaa tilaa älylliselle uteliaisuudelle, elämyksille ja luovuudelle sekä haastaa monenlaisiin vuorovaikutus- ja kielenkäyttötilanteisiin
- vahvistaa tietojen ja taitojen soveltamista käytäntöön sekä harjaannuttaa kestävän elämäntavan mukaista toimijuutta
- innostaa oppilaita toimimaan yhteisöä ja yhteiskuntaa rakentavalla tavalla.”

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet, 2014

Monialainen oppimiskokonaisuus voidaan toteuttaa esimerkiksi tutkivan oppimisen mallilla:

Tutkivan oppimisen malli lyhyesti:

- Kontekstin luominen
- Ongelmien / tutkimuskysymyksen määrittely
- Oppilaiden työskentelyteorioiden luominen
- Kriittinen arviointi
- Uuden syventävän tiedon hankkiminen
- Tarkentuvien kysymysten kehittäminen
- Asteittain tarkentuvien teorioiden luominen
- Jaettu asiantuntijuus
- Tulosten esittely

Miksi monialainen oppimiskokonaisuus?

Aihe on helposti kytkevä oman elämään ja yhteisöön

Tukee laaja-alaisen osaamisen kehittymistä

Kokonaisuus on luonteva tapa kytkeä eri tiedonaloja ja taitoja

Kokonaisuus edistää yhteisöllisyyttä

Oppilaille merkityksellinen ja ajankohtainen tutkimusaihe laajentaa maailmankuvaa

Ymmärrys aiheen merkityksestä yhteiskunnassa lisääntyy, kun aihetta käsitellään oppilaiden oman kokemusmaailman kautta

Oppimiskokonaisuus mahdollistaa luontevan tiedon etsimisen eri lähteistä ja tietämyksen laajentamisen luetun avulla. Samalla harjoitellaan arvioimaan tekstien ja lähteiden luotettavuutta

Näkökulmia tutkimuskysymyksen valintaan

Miksi jotain tapahtui/tapahtuu?
Syy- seuraussuhteet

Kirjassa esiintynyt väite tai oletus

Kirjassa havaittu tunne tai tunteet

Tapahtumapaikka

Kiinnostavin asia tai aihe tarinassa

Kirjassa esiintyvä motiivi

Henkilöiden väliset suhteet, vuorovaikutus

Ajankohtainen aihe ympäröivässä maailmassa

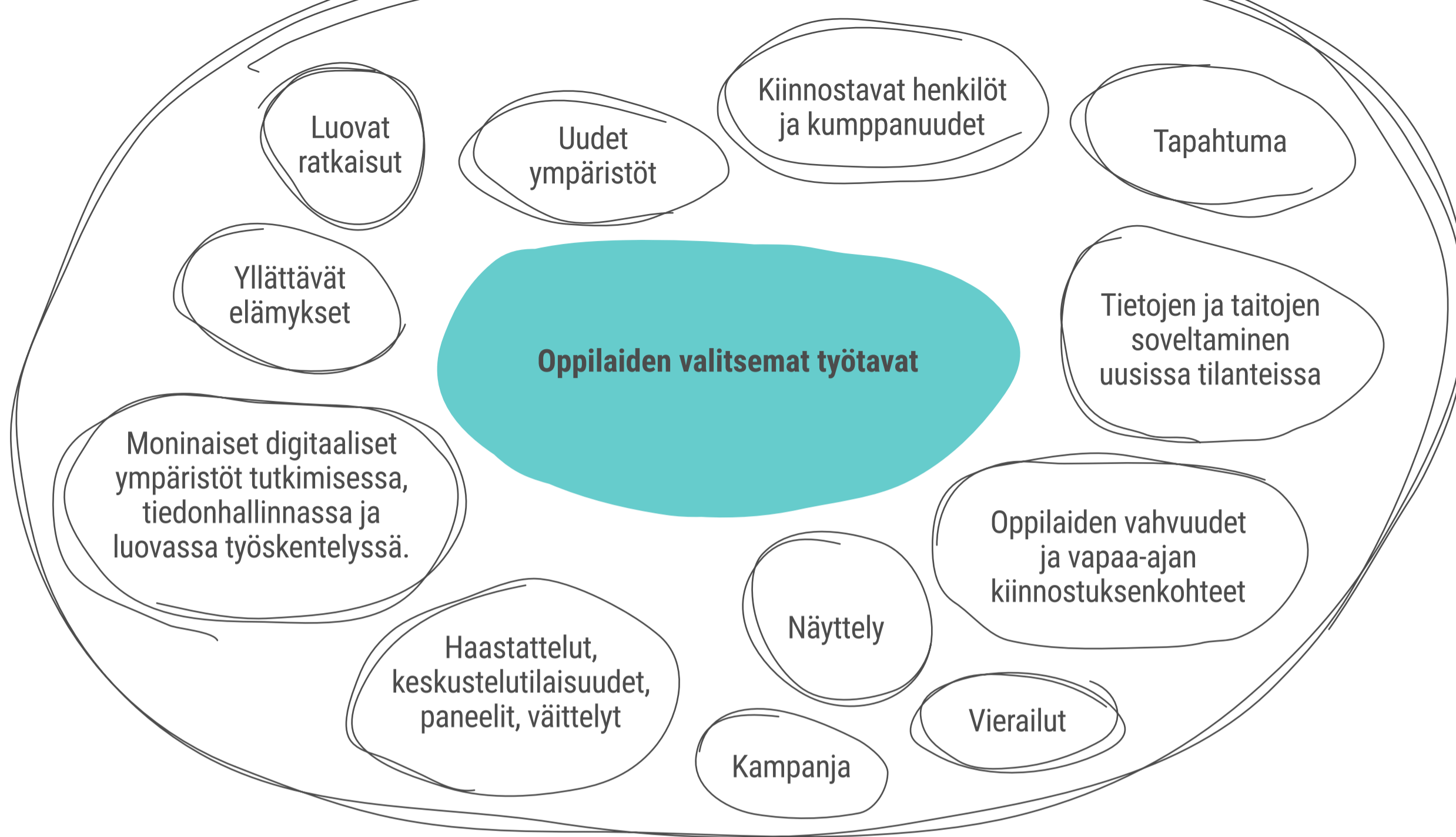
Toiminta

Kiinnostavin kohta tarinassa

Yksittäiset sanat tai seikat

Henkilö

Aikakausi

TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGINEN OSAAMINEN

KÄYTÄNNÖN TAIDOT JA OMA TUOTTAMINEN	VASTUULLISUUS JA TURVALLISUUS	TIEDONHALLINTA SEKÄ TUTKIVA JA LUOVA TYÖSKENTELY	VUOROVAIKUTUS
TEKNISET PERUSTAI DOT	VASTUULLISUUS	TIEDONHALLINTA	YHTEISÖLLISYYS
TOIMINTA ERI YMPÄRISTÖISSÄ	TURVALLISUUS	TUTKIVA TYÖSKENTELY	OSALLISUUS
TUOTTAMINEN	ERGONOMIA	LUOVA TYÖSKENTELY	

Kuunneltavan kirjan teemasta kumpuavan oppimiskokonaisuuden yhteydessä on luontevaa tarkastella oppilaan hyvän tvt-osaamisen kuvausta.

Pohdittavaksi

Ajankohtaisuus

- Onko tutkimus ajankohtainen oppilaiden mielestä juuri nyt? Miksi?
- Mikä on aiheen merkitys yhteiskunnassa?
- Esiintyykö aihe mediassa?
- Aiheeseen mahdollisesti liittyvien moninaiset mielipiteiden ja näkökulmien huomiointi

Taiteet

- Aihetta käsittelevä muu kirjallisuus, myös fiktio.
- Aiheen käsittely, kuvataiteessa, musiikissa, elokuvissa
- Syvennetään aihetta tutustumalla taiteeseen tai tuottamalla itse taidetta.

Tulevaisuuden näkymät

- Mikä on aiheen merkitys tulevaisuudessa oppilaiden elämässä? Entä yhteiskunnassa?
- Tarjoaako tulevaisuus vaihtoehtoisia mahdollisuuksia? Millaisia kuvitelmia tulevaisuuteen liittyy? Mitä voimme ennakoita?
- Voiko tulevaisuudentutkimus lisätä ymmärrystä aiheesta?
- Liittyykö digitalisaatio tutkittavaan aiheeseen? Mitä vaikutuksia sillä on tulevaisuudessa?

Lue vinkkejä monialaisten oppimiskokonaisuuksien toteuttamisesta!

www.monialaiset.fi

Tekijät Liisa Liinamaa, Aki Luostarinen,
Iida-Maria Peltomaa

Kirjan maailma: Monikielinen lukeminen

- Oppilaan monikielinen kompetenssi kehittyy koulussa, kotona ja vapaa-ajalla
- Monikieliset äänikirjat edistävät yhdenvertaisuutta
- Kuunnellaan kirjaa yhdessä muulla kielellä kuin suomi, ruotsi tai saame

Oppilaan monikielinen kompetenssi kehittyy kotona, koulussa ja vapaa-ajalla

- Vahvistetaan oppilaan kielellistä identiteettiä ja itsetuntoa.
- Tuetaan kielten rinnakkaista käyttöä.
- Tiedostetaan kielellinen monikerroksisuus.
- Ollaan osa kulttuurisesti monimuotoista ja monimediaisesta yhteiskuntaa.
- Kasvatetaan tietoisuutta omasta ja muiden kulttuurista.
- Ryhmässä puhutut kielet nähdään rikkautena.
- Vahvistetaan oppilaan suhdetta omakieliseen tekstimaailmaan.
- Rohkaistaan oppilasta käyttämään omaa äidinkieltään.
- Tehdään näkyväksi kaikki ryhmässä (myös vapaa-ajalla) puhutut kielet.
- Kannustetaan oppilasta lukemaan omalla äidinkielellään.
- Lukemisen lisäksi tuetaan oppilaan mahdollisuuksia tuottaa tekstejä omalla äidinkielellä.
- Kartutetaan oman äidinkielen sanavarantoa.
- Tehdään yhteistyötä oman äidinkielen opetuksen kanssa.

Miksi ja miten lukea monella kielellä?

Ajattelun
taitojen
kehittyminen

Monikieliset äänikirjat edistävät yhdenvertaisuutta

- Monikielinen äänikirja mahdollistaa oppilaille saman lukukokemuksen kielestä riippumatta.
- Monikielinen äänikirja on hyvä esimerkki digitaalisten palvelujen oppilaslähtöisestä käytöstä.
- Lukukokemus omalla äidinkielellä voi lisätä oppilaan osallisuuden kokemusta.
- Äänikirjat voivat herättää oppilaan kiinnostuksen tutkia, millaisia kirjoja omalla kielellä löytyy.
- Monikielinen äänikirja mahdollistaa elämyksiä omalla äidinkielellä.
- Monikielisyys tuodaan näkyväksi rikkautena yhteiskunnassa.
- Äänikirja tarjoaa oppilaalle mahdollisuuden eläytyä vieraskielisen oppilaan kokemusmaailmaan.
- Äänikirjat ovat luonteva tapa tutustua omalla äidinkielellä ikätasoa vastaavaan lastenkirjallisuuteen sekä kertomus- ja kulttuuriperinteeseen.
- Tarinoiden kautta voidaan pohtia, miten oppilaat käyttävät eri kieliä eri tilanteissa koulussa ja vapaa-ajalla.

Kuunnellaan kirjaa yhdessä muulla kielellä kuin suomi, ruotsi tai saame

- Joidenkin kohtien kuuntelu kaikilla ryhmässä puhutuilla kielillä
- Keskeisten käsitteiden poimiminen kuunnelluista kielistä
- Tutustuminen eri kielisten lukijoiden tapaan lukea
- Kirjan kirjoittajan äidinkielen selvittäminen ja kulttuuriseen kontekstiin tutustuminen
- Kokeilut, joissa
  - a) kirja kuunnellaan ensin suomeksi, ruotsiksi tai saameksi ja sitten vieraalla kielellä
  - b) kirja kuunnellaan ensin vieraalla kielellä ja sitten suomeksi, ruotsiksi tai saameksi
- Miltä vieras kieli kuulostaa, kun kirjan sisältöä ei tunne tai sen jälkeen, kun sisällön tuntee?
- Kuuntelukokemus koko kirjasta valitulla vieraalla kielellä
- Jos kirja on kuvitettu, kuvitukseen ja kuvittajaan tutustuminen

Kokoamme eri kielten kauneimpia sanoja näkyviin.

Kirjan maailma: Sanasto

- Tarkkaillaan sanojen käyttöä eri tilanteissa!
- Tutkitaan sanoja!
- Kerätään kiinnostavia sanoja!
- Symbolit sanoina (esimerkkinä emoji)
- Leikitellään kielellä!

Kielitietoisuus ja sanavarannon laajentaminen

Tarkkaillaan sanojen käyttöä eri tilanteissa!

Tutkitaan erilaisia kielikuvia.

Tarkkaillaan sanavalintoja eri tilanteissa, esimerkiksi kohteliaat tavat.

Harjoitellaan kirjoitetun tekstin elävöittämisen keinoja.

Pohditaan sanajärjestyksen merkitystä.

Tutustutaan eri tilanteisiin ja aiheisiin liittyviin sanontoihin.

Harjoitellaan ilmaisukeinoja eri tilanteissa, esimerkiksi mielipiteen ilmaisua.

Hyödynnetään monipuolisesti viestintäympäristöjä, myös oppilaiden aloitteesta.

Tuotetaan oma sanakirja. Huomioidaan laaja tekstikäsitys. (Sisällöntuottamiseen tarkoitetut sovellukset.)

Etsitään vierasperäisen sanan vastine suomen, ruotsin tai saamen kielessä ja /tai oppilaan omalla äidinkielellä. (Myös ääni- ja kuvahaun hyödyntäminen)

Luokitellaan sanoja merkityksen ja muodon perusteella.

Tutkitaan sanoja!

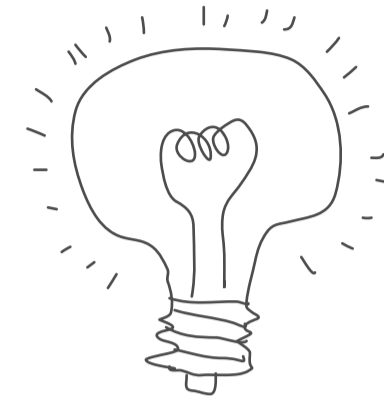
Pohditaan, mitä mielikuvia sana herättää.

Rakennetaan sanojen ja käsitteiden hierarkioita. (Käsittekarttasovellukset)

Harjoitellaan selittämään sana suullisesti tai kirjallisesti.

Keskustellaan esimerkiksi mediassa esiintyvistä ajankohtaisista sanoista.

Selvitetään sanan alkuperä.

Mitä emoji tarkoittavat?
www.emoji.fi »→

Kerätään kiinnostavia sanoja!

Sanalle vastine eri kielillä

Synonyymit ja vastakohtat

Hassut tai hauskat sanat

Vieraat tai vaikeat sanat (esim. luodaan asiayhteyksiä)

Oppilaiden vapaa-ajalla käyttämät sanat, joita kaikki eivät tunne

Sanonnat, kielikuvat

Uudissanat, suomen kieleen viime vuosina hyväksytyt sanat

Tutunkuuloiset, mutta merkitykseltään epäselvät sanat ja käsitteet

Vierasperäiset sanat, nimistö, murre sanat, sivistyssanat

Symbolit sanoina (esimerkkinä emoji)

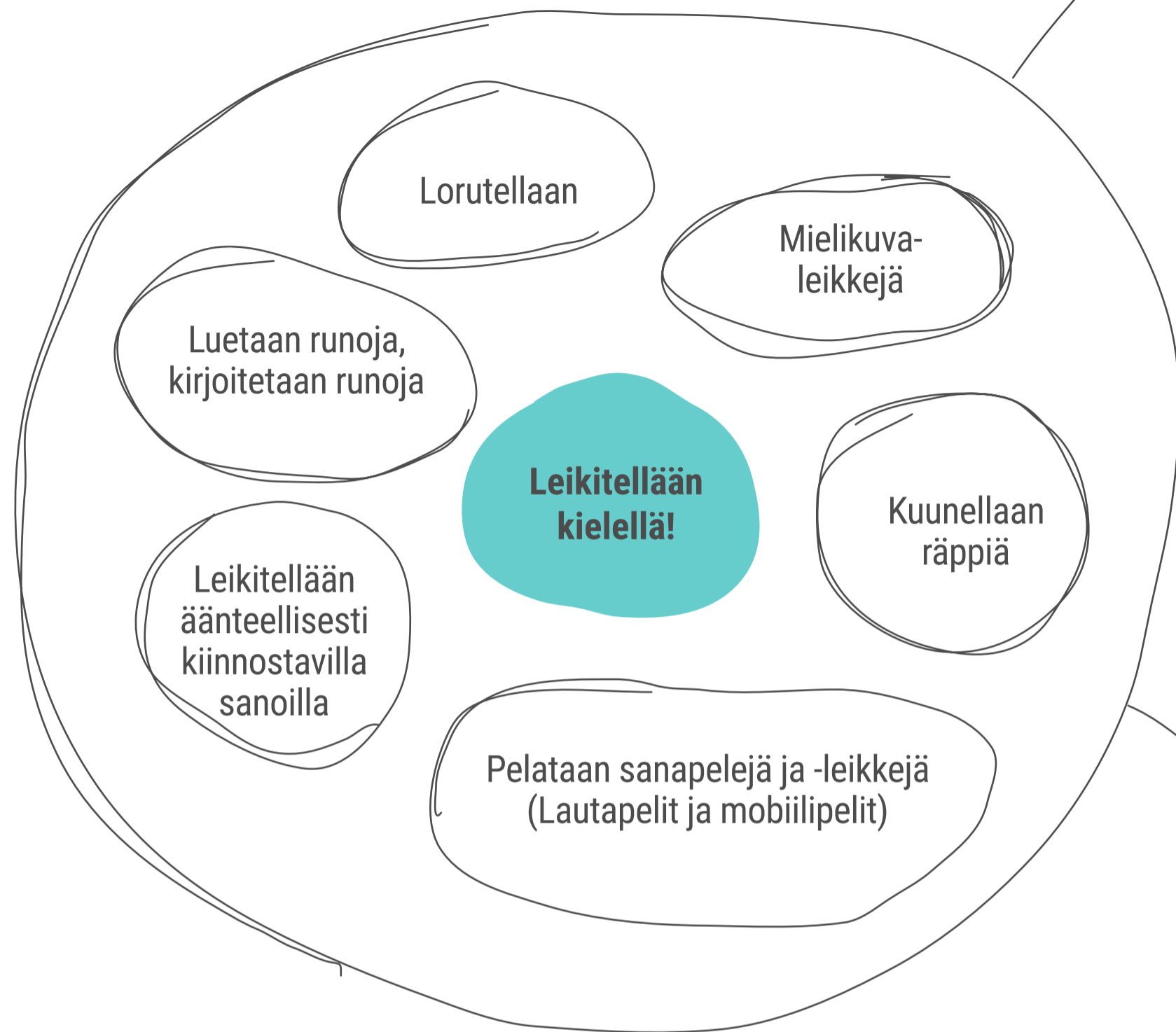
Uusien emoji merkitykset (Esim. teemoittainen tarkastelu, "kasvot")

Lue kaikkien emoji merkitykset osoitteessa emoji.fi

Eri maiden / kielten emoji, Suomen omat emoji

Oppilaiden suosikki-emoji

Pelejä ja leikkejä

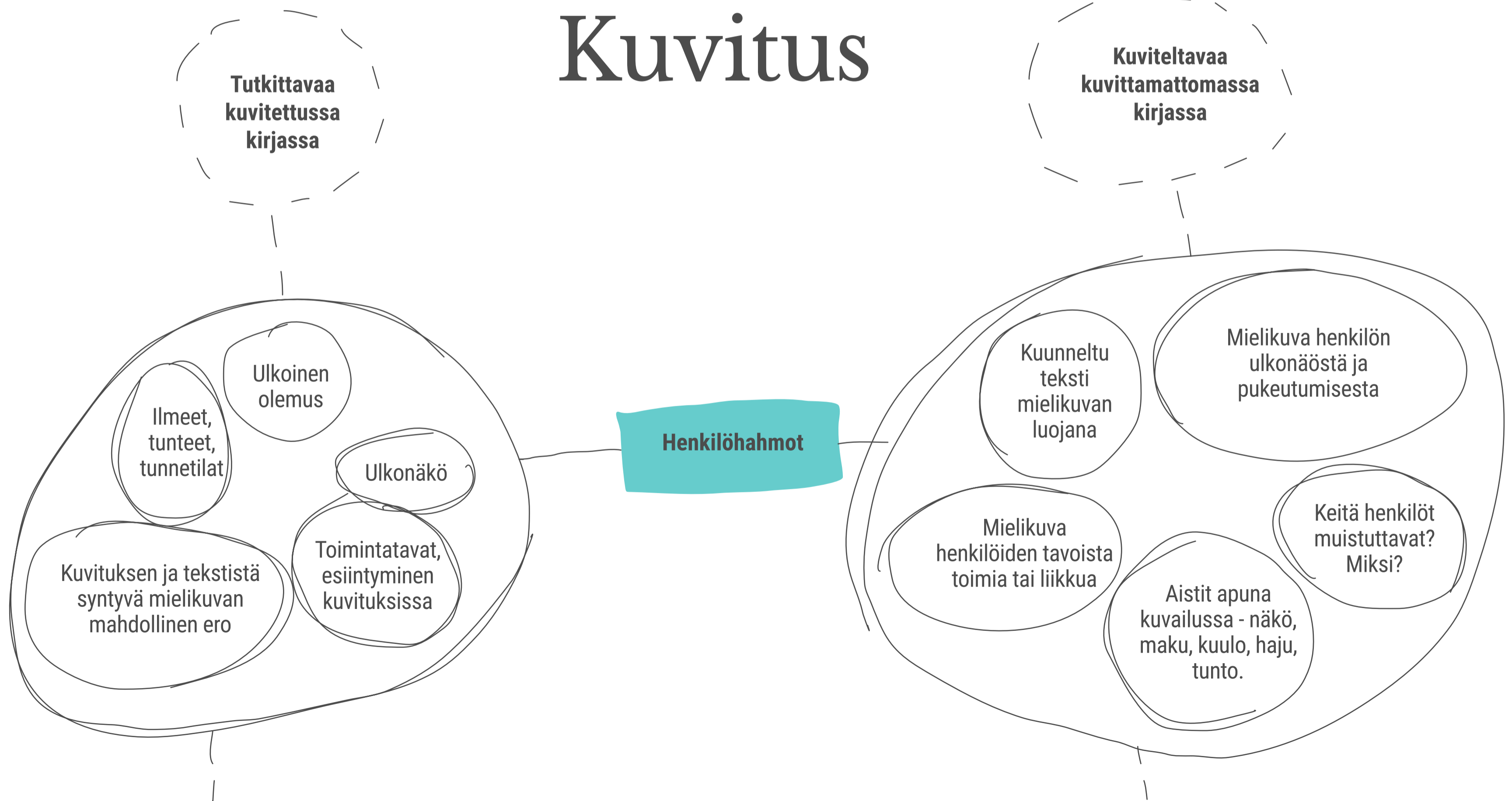
- Sana kerrallaan -tarina
- Laiva on lastattu
- Aihe aakkosissa: Keksitään vuorotellen aiheeseen liittyviä sanoja aakkosten jokaisella kirjaimella (esim. maita aakkosjärjestyksessä).
- Aihe tietyllä kirjaimella: Valitaan kirjain, jonka jälkeen keksitään aiheeseen liittyvä sanoja tällä tietyllä kirjaimella (esim. K:lla alkavia kehon osia).
- Assosiaatiopeli: Aloittaja sanoo minkä tahansa sanan. Seuraava sanoo ensimmäisen sanan, joka aloittajan sanasta tuli mieleen. Seuraava jatkaa samalla tavalla.
- Synonyymipeli: Päätetään käytettävä aika ja sana. Keksitään niin monta samaa tarkoittavaa sanaa, kuin valitussa ajassa ehtii. Ajan päätyttyä vaihdetaan sanaa ja peli jatkuu.
- Yhdellä kirjaimella -improleikki: Esitetään kohtaus, jossa on 2-3 improajaa. Sovitaan aihe ja tapahtumapaikka sekä kirjain, jolla kaikkien improssa käytettävien sanojen tulee alkaa.
- Keksitään tekijä, paikka ja mitä tapahtuu. Yhdistetään virkkeeksi.
- Adjektiivitarinat: Kirjoitetaan tarina, johon lisätään adjektiivit. (Näitä löytyy myös valmiina.)

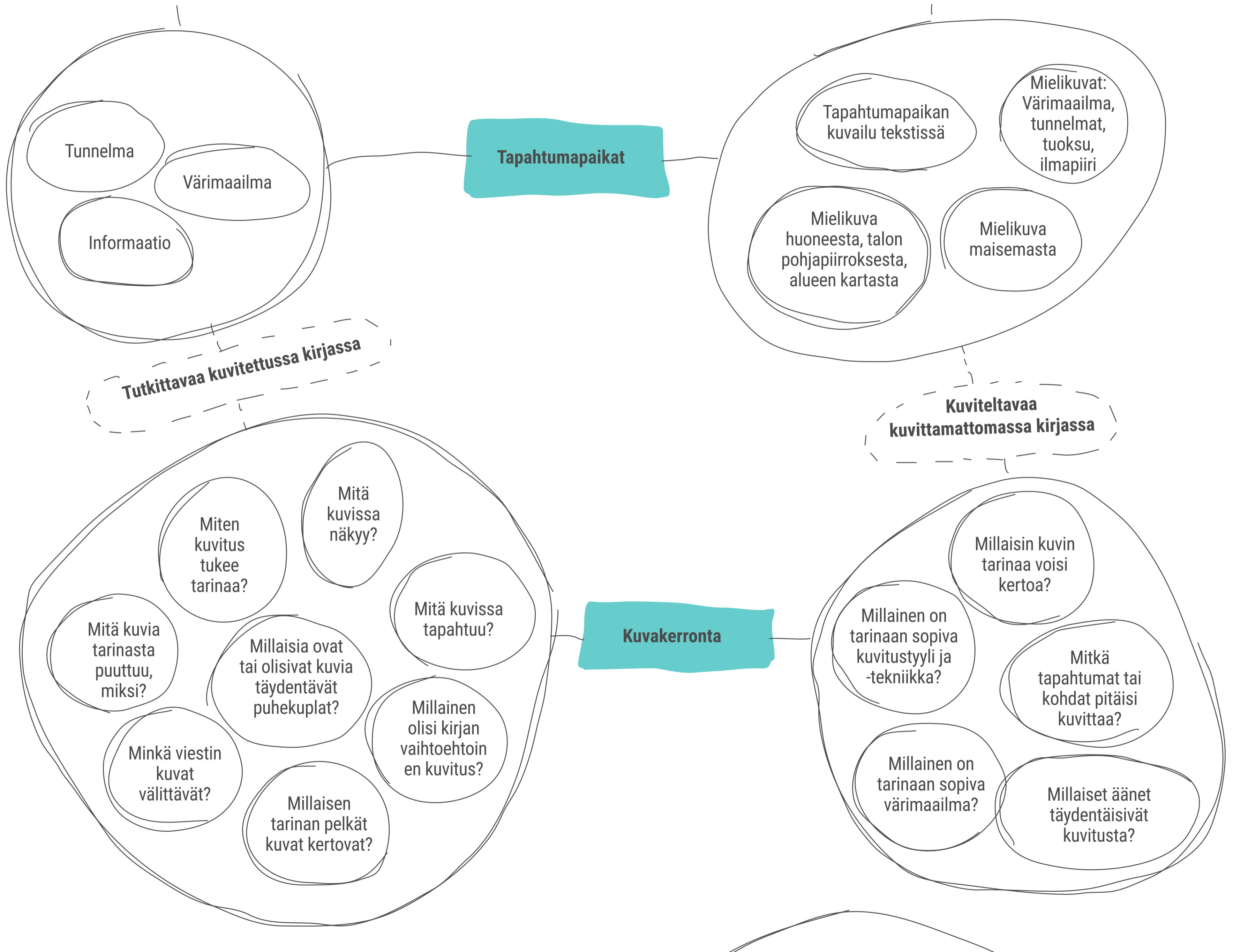
Kirjan maailma: Kuvat ja mielikuvat

- Henkilöhahmot
- Tapahtumapaikat
- Kuvakerronta
- Kuvittajat ja kuvitustekniikat
- Kuvien herättämät tunteet

Oppilaat ovat innostaneet kuvittamaan kuunneltuja kirjoja piirrossovelluksilla. Jos koko kirja halutaan kuvittaa, voivat oppilaat jakaa kirjan kohdat toisilleen.

Kuvitus

Kuvien herättämät tunteet

Ahkera	Ihmettelevä	Masentunut	Sekaisin
Aito	Ikävä	Miellyttävä	Suloinen
Alakuloinen	Ikävöivä	Mukaansatempaava	Surullinen
Apea	Ilahtunut	Murheellinen	Suuttunut
Arka	Ilmava	Murheissaan	Sympaattinen
Arvoton	Iloinen	Mustasukkainen	Synkkä
Aurinkoinen	Ilomielinen	Myönteinen	Terhakka
Autio	Iloton	Myötämielinen	Toiveikas
Autuas	Inhoava	Myötätuntoinen	Totinen
Auvoisa	Innoissaan	Neuvoton	Tuohtunut
Elinvoimainen	Innostunut	Nolo	Turvallinen
Eloisa	Juhlallinen	Nopea	Tyhjä
Empaattinen	Juro	Nyreä	Tylsä
Empivä	Järkyttynyt	Nyrpeä	Tyly
Energinen	Kaamea	Nöyrä	Tyrmistynyt
Epäilevä	Kammottava	Odottavainen	Tyytymätön
Epäluuloinen	Katuva	Omistautunut	Tyytyväinen
Epäselvä	Kauhistunut	Onnellinen	Uhkarohkea
Epätoivoinen	Kiitollinen	Onneton	Uhmakas
Epäuskoinen	Kireä	Pelkäämätön	Ujo
Epävarma	Kiukkuinen	Pelokas	Uppoutunut
Haikea	Kummasteleva	Pelästynyt	Urhea
Haltioitunut	Kurja	Piristävä	Vahva
Hapan	Kyllästynyt	Pirteä	Vaisu
Harmistunut	Kärsimätön	Pitkästynyt	Vakaa
Harras	Leikkisä	Pulppuileva	Varma
Hauska	Levollinen	Päättämätön	Vihainen
Hermostunut	Levoton	Päättäväinen	Vihamielinen
Hilpeä	Lohdullinen	Raisu	Villi
Huolestunut	Lohduton	Raivostunut	Voimakas
Hurmioitunut	Loistava	Rakastunut	Yksinäinen
Hyvillä mielin	Loukattu	Rakastettava	Yllytetty
Hyväksyvä	Loukkaantunut	Raskasmielinen	Yllätetty
Hyväntuulinen	Luja	Rauhaisa	Yllättynyt
Häkeltynyt	Lumoutunut	Rauhallinen	Ylpeä
Hämentynyt	Luottava	Rauhaton	Ystävällinen
Hämärä	Luottavainen	Riehakas	Äkkipikainen
Ihailtava	Lupsakas	Riimuisa	Äkäinen
Ihana	Läheinen	Riippumaton	Äreä
Ihastuttava	Lämmin	Rohkea	Ärtynyt

Tekijät: Julia Kesikuru, Virva Rantanen, Iida Törmänen JYU 2014

Millaisia tunteita kuvat ilmentävät?

Mitä nämä tunteita ilmentävät sanat tarkoittavat?

Tutustu myös Opetushallituksen tuottamaan aineistoon

104 tunnetta aakkosjärjestyksessä »→

Oman kirjan tuottaminen

- Prosessin lopputuote on ryhmän oma kirja
- Book Creator - Esimerkki oman kirjan tekoon soveltuvasta palvelusta

Prosessin lopputuote on ryhmän oma kirja

Varmista aina, että käyttämäsi sovellus on EU:n tietosuoja-asetuksen ja tietosuojalain mukainen.

Laaja tekstikäsitys

Kirja voi sisältää kirjoitettua tekstiä, piirroksia, videoita, kuvia, ääniä tai kaikkia näitä

Kirjoitetaan! Ja piirretään!

Kirjoittamiseen ja piirtämiseen löytyy monenlaisia sovelluksia. Tekstin kirjoittaminen ja muokkaaminen voidaan tehdä tekstinkäsittelyohjelmalla, josta se voidaan siirtää kirjasovellukseen.

Sovelluksia piirtämiseen löytyy sovelluskaupasta esimerkiksi hakusanalla "Draw".

Kirjaan voidaan kuvittaa kansi, päähenkilöt tai koko kirja. Kuvituksessa voidaan hyödyntää eri tekniikoita, myös fyysisiä teoksia, jotka digitoidaan. Kirja voi olla myös sarjakuva.

Videoidaan itse! Tehdään animaatioita itse!

Tablettien ja puhelimien kamerat ovat oppilaille tuttuja ja helppikäyttöisiä. Sovelluksia videoiden editoimiseksi voi löytyä laitteesta valmiina tai sovelluskaupasta esimerkiksi hakusanalla "video editor". Animaatiosovelluksia löytyy hakusanoilla "animation" tai "animation studio".

Kuvataan itse!

Tai käytetään valmiita kuvapankkeja. Kuvapankkeja löytyy esimerkiksi hakusanoilla "Free photo bank". Kuvien käyttöoikeudet tulee aina tarkistaa. Kuvien editointisovelluksia löytyy sovelluskaupasta esimerkiksi hakusanalla "Photo editor".

Äänitetään itse!

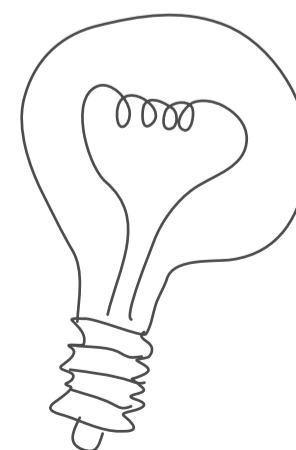
Tableteissa ja puhelimissa on nauhuri. Sovelluksia äänen leikkaamiseksi voi löytyä laitteesta valmiina tai sovelluskaupasta hakusanalla "voice editor". Hyödynnetään äänimaailmoja. Kirjaan voidaan säveltää musiikkia tai käyttää valmista musiikkia tekijänoikeudet huomioiden.

Äänikirjan lukijalle löytyy ohjeita esimerkiksi täältä:

www.celia.fi »→

Lisättyä todellisuutta (AR, augmented reality) kannattaa hyödyntää kirjan kuvituksessa! Mikä on XR?

[YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=...) »→

Kirjassa voi olla myös kuunnelman elementtejä.

Mitä tekstien tuottamisen taitoja kirjan tekeminen edistää?

- Omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden ilmaisu digitaalista ympäristöä hyödyntäen
- Kyky tuottaa erilaisia tekstejä laajan tekstikäsitteen mukaisesti
- Fiktiivisten ja ei-fiktiivisten tekstien tarkastelu ja tuottaminen
- Toisten tuottamien tekstien löytäminen ja hyödyntäminen
- Lähteiden käyttöä ja merkintää, tekijänoikeuksien ymmärtäminen käytännössä
- Muistiinpanojen tekemisen ja tiivistämisen harjoittelu
- Tekstin tuottaminen vaiheittain
- Tekstien rakenteen suunnittelu
- Tekstien elävöittäminen (myös audiovisuaaliset keinot)
- Omien tekstien tarkastelu ja arviointi sekä palautteen antaminen ja vastaanottaminen digitaalisessa ympäristössä
- Kirjoitetun kielen hallinta
- Tekstin tuottaminen yhteistyössä
- Näppäintaitojen sujuvoittaminen

Oma kirja voi olla myös

- Klassikon uusi versio tai jatko-osa
- Reseptikirja suosikkiresepteistä
- Tietokirja
- Oma versio kuunnellusta kirjasta
- Sarjakuva
- Matkakertomus

Book Creator - esimerkki oman kirjan tekoon soveltuvasta palvelusta

Book Creator on yksi helppokäyttöinen ja monipuolinen sovellus omien kirjojen tekoon.

Opi helpon Book Creatorin käyttöä Ilona IT:n tuottaman ohjevideon avulla.

[Youtube](#) »»→

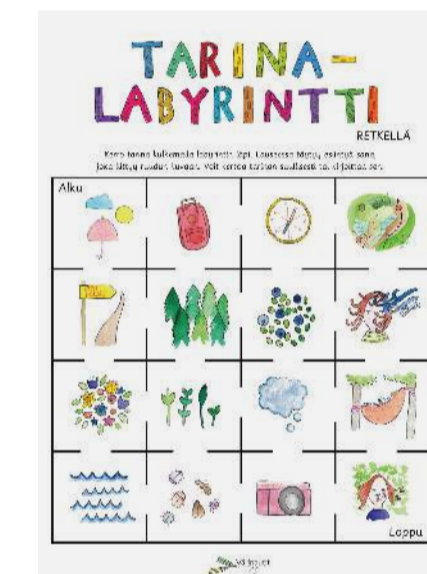
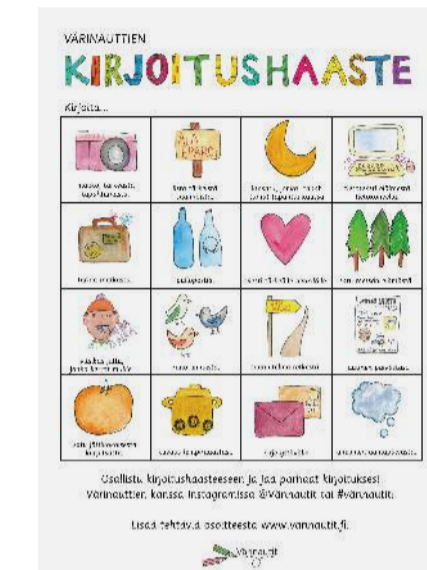
Valmis kirja julkaistaan!

Julkaisukanavat sovitaan oppilaiden kanssa prosessin alkaessa. Kiinnitetään huomiota tekijänoikeuksiin. Opitaan kirjan jakamisen kanavia.

Lopuksi voidaan pitää kirjanjulkaisujuhla!

Virittäydytään kirjoittamiseen!

Tutustu Värinauttien kirjoitustehtäviin:

www.varinautit.fi

Tekijät: Mona Paalonen ja Anni Pöyhönen

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN